

– 2008. – Т.15, № 1. – С. 79 – 81.

3. Мельник Н. С. Оптимізація науково-педагогічного процесу зі спеціальності „терапевтична стоматологія” шляхом удосконалення самостійної роботи студентів / Н. С. Мельник // Архів клінічної медицини. – 2013. – № 1(19). – С. 112 – 114.

4. Організація і методичне забезпечення виробничої практики з терапевтичної стоматології в контексті кредитно-модульної системи / Т. О. Петрушанко, А. К. Ніколішин, Н. М. Іленко [и др.] // Український стоматологічний альманах. – 2012. – № 6. – С.118 – 123.

5. Значення виробничої практики „Сестринська практика в стоматології” у навчанні і практичній діяльності студентів-стоматологів [Текст] / Ю.І. Сухоробський, З. Р. Ожоган, Л. В. Мізюк [та ін.] // Галицький лікарський вісник. – 2011. – Том 18, № 4. – С. 104 – 105.

6. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / Є. М. Нейко, Л. В. Глушко, М. І. Мізюк, І. П. Вакалюк // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С. 56 – 58.

7. Казаков В. Н. Дистанційне навчання в медицині / В. Н. Казаков, В. Г. Климовицкий, А. В. Владимировский. – Донецк: ООО “Норд”, 2005. – 80 с.

8. Дівнич Т. Я. Дистанційна форма навчання у вищому навчальному закладі як одна із технологій організації навчального процесу / Т. Я. Дівнич // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 1 (117). – С.66 – 69.

Мельник Н.С., Плавчук Л.Ю., Федоров С.В.

Организация производственной практики в условиях кредитно-модульной системы студентов IV курса стоматологического факультета

Ивано-Франковский национальный медицинский университет

Резюме. Статья посвящена проблемам организации производственной врачебной практики студентов IV курса стоматологического факультета в условиях обучения по кредитно-модульной системе. В подготовке специалистов-стоматологов эта форма учебной деятельности важна. Описан опыт проведения производственной врачебной практики на кафедре терапевтической стоматологии Ивано-Франковского национального медицинского университета. В Украине в соответствии с современными требованиями разработаны государственные стандарты высшего стоматологического образования уровня „специалист”, которые ориентированы не на содержательные, временные и организационные параметры учебного процесса, а, прежде всего, на компетенцию, то есть готовность и способность выпускников стоматологических факультетов высших медицинских учебных заведений страны после получения диплома выполнять профессиональную деятельность. Именно на таких методологических принципах и профессионально-деятельностного подхода к целевой направленности учебного процесса основывается производственная врачебная практика у студентов-стоматологов IV курса. Систему организации производственной врачебной практики, которая была до недавнего времени, необходимо адаптировать к условиям кре-

дитно-модульной системы, поскольку в этом контексте необходимо сочетание самостоятельной теоретической подготовки с отработкой практических навыков под контролем преподавателя и врача-куратора. Остается открытым вопрос о возможности прохождения производственной врачебной практики в течение учебного года по накопительному принципу, поскольку в этом случае необходимо расширение штатов и клинической базы профильной кафедры. Для оптимизации методологического обеспечения производственной врачебной практики уместно разрабатывать и внедрять дистанционные формы обучения, особенно во время стажировок студентов-иностранцев.

Ключевые слова: производственная врачебная практика студентов, кредитно-модульная система обучения.

N.S. Melnyk, L.Yu. Plaviuk, S.V. Fedorov

Organization of Practical Training under the Conditions of Credit-Modular System for the Fourth Year Students of Faculty of Dentistry

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Abstract. The article deals with the organizational problems of practical training of the IV year students of Faculty of Dentistry in terms of credit-modular system training. This form of training is important in dental specialists training. The experience of medical practical training at the Department of Therapeutic Dentistry of Ivano-Frankivsk National Medical University was described. According to modern requirements the state standards of higher dental education in Ukraine were developed. They were focused not on the content, timing and organizational parameters of the educational process but on the competence first of all, that is the willingness and ability of graduates of dental faculties of higher medical educational establishments to carry out professional activities after obtaining a diploma. The medical practical training of IV year students of the Faculty of Dentistry is based on such methodological principles and professional-active approach to training process goal. The system of medical practical training organization, which was until quite recently, should be adapted according to credit-modular system conditions, namely to combine independent theoretical training with practical skills under the supervision of a teacher and doctor-supervisor. The question of medical practical training possibility during an academic year on a cumulative basis is still undecided, because the increase in the staff number and clinical site of the field-oriented department is necessary in such case. Distance learning, especially during foreign students' training should be developed and implemented to optimize the methodological support of medical practical training.

Keywords: students' medical practical training, credit-modular system of education.

Надійшла 01.10.2015 року.

УДК 378.147.88+371.315+614.253.4

Мергель Т.В.

Особливості формування клінічного мислення і набуття навичок курації терапевтичних хворих під час проведення практичних занять з амбулаторно-поліклінічної виробничої практики у студентів V курсу в умовах кредитно-модульної системи навчання

Кафедра внутрішньої медицини №2 та медсестринства (зав.каф.- проф.І.П. Вакалюк)

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Резюме. У роботі показаний досвід якісної організації та проведення лікарської виробничої практики студентам V курсу медичного факультету згідно з вимогами Болонської декларації на кафедрі внутрішньої медицини №2 та медсестринства ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет». Висвітлюється важливість постійної співпраці керівників практики та студентів, при організації якої оцінюється початковий рівень умінь і навичок, ставиться завдання їх закріплення і розвитку, а наприкінці підсумковий контроль

ступеня оволодіння, який відіграє вирішальну роль для наступного етапу - інтеграції знань, умінь і навичок, самостійно поглибленого обстеження та лікування хворих, і безпосередньої підготовки до державної атестації. Важливим є те, що студенти проходять виробничу практику протягом навчального семестру, оскільки це створює умови для тіснішої співпраці практикантів з викладачами кафедри.

Ключові слова: лікарська виробничка практика, уміння та навички, клінічне мислення.

Однією з конкретних проблем прискореного входження України в коло високорозвинених країн Європи є наближення національної системи вищої медичної освіти (НСВМО) до європейської та подальшого забезпечення мобільності українського студентства щодо можливості повноцінної продовжувати медичну освіту фактично у будь-якому вищому навчальному закладі країн Євросоюзу. Болонський процес сьогодні є не тільки стратегією вибору для нашої країни, але і можливістю для молодого покоління отримати вищу освіту на рівні європейських і світових стандартів [1]. Крім того, дотримання вимог Болонського протоколу оновленою НСВМО України створює умови для активнішої участі студентів у навчальному процесі, допомагає формуванню професійних умінь та навичок у самостійній навчальній діяльності під керівництвом викладача [3].

Концепція реформування охорони здоров'я України передбачає надання допомоги населенню на первинному (медико-санітарному), вторинному (спеціалізованому) і третинному (високоспеціалізованому) рівнях медичної допомоги [2]. При цьому лікарем «першого контакту» з пацієнтом є лікар загальної практики – сімейної медицини (ЗПСМ), який надає первинну медико-санітарну допомогу населенню сімейно-територіальної ділянки та іншого приписного контингенту незалежно від віку, статі та характеру патології. Вказана допомога надається у центрах первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД), що створюються на базі поліклінік, а також шляхом їх об'єднання [1]. Діяльність лікаря ЗПСМ включає організаційну роботу щодо профілактики і діагностики найбільш поширених захворювань, лікування і реабілітації пацієнтів, надання термінової та невідкладної медичної допомоги, виконання медичних маніпуляцій. Реформування системи охорони здоров'я неможливо здійснити без якісної підготовки фахівців на всіх етапах становлення лікаря ЗПСМ, без відповідної його мотивації. Саме тому розвиток первинної медико-санітарної допомоги передбачає пріоритетність підготовки лікарів ЗПСМ.

У зв'язку з цим навчальні плани та програми у вищих навчальних медичних закладах були переорієнтовані саме на підготовку лікарів загальної практики, а система практичної підготовки студентів передбачає детальне ознайомлення зі специфікою роботи лікаря ЗПСМ в амбулаторії ЦПМСД [2]. Однією з найважливіших форм професійної підготовки майбутніх лікарів ЗПСМ у період навчання у ВНЗ є виробнича практика, важливим завданням якої є закріплення знань і навичок, отриманих при вивченні основних клінічних та теоретичних дисциплін, і їх подальше поглиблення та вдосконалення під час роботи, вироблення у студентів умінь безпосередньо спілкуватись із пацієнтами різного віку, визначити причини, які спонукали звернення до лікаря. Незважаючи на створення нових та удосконалення існуючих програм, додатків до них, практичне вирішення питання проведення виробничої практики залишається відкритим [2].

Виробнича практика студентів V курсу проводиться протягом IX-X навчального семестру, коли студенти здобувають відповідні знання з основних клінічних дисциплін: внутрішньої медицини, педіатрії, хірургії та гінекології. Виробнича практика дозволяє закріпити практичні навички, отримані у процесі навчання, виробити здатність до прийняття самостійного рішення в питаннях діагностики і лікування, оволодіти порядком оформлення медичної документації, навчитися правильно поводитися у трудовому колективі та приймати колегіальні рішення, оволодіти правилами деонтології та медичної етики. Практика є досить важливим етапом пізнавальної діяльності як елемент матеріалізованої дії, критерій істинності знань. Потрібно також наголосити на тому, що підготовка студента під час проходження лікарської практики спрямована на формування мотиваційної, когнітивної та операційної складових подальшого професійного розвитку [1, 4]. Проведення виробничої практики на V'тому курсі медичного факультету здійснюється за принципом по-

стійної співпраці керівників практики та студентів, під час організації якої оцінюється початковий рівень знань, ставиться завдання щодо його закріплення і розвитку. Завершальним етапом практики є кінцева оцінка рівня здобутих знань, яка відіграє вирішальну роль для наступного етапу – інтеграції умінь та навичок, самостійно поглибленого обстеження і лікування хворих, а також безпосередньої підготовки до державної атестації.

Враховуючи, що внутрішні хвороби це фундаментальна база, необхідна в процесі роботи лікарів усіх спеціальностей, самостійність у вивченні завжди виправдана. Завдання кафедри внутрішніх хвороб можна сформулювати наступним чином:

1) систематизація і закріплення знань, отриманих студентами на попередніх курсах;

2) забезпечення максимально можливого зв'язку теорії з практикою;

3) виховання у студентів самостійного клінічного мислення.

У сучасному освітньому процесі йде пошук шляхів вдосконалення якості підготовки фахівців, розвиваються інноваційні процеси, які охоплюють розробку нових методів і прийомів навчання, створення нових форм організації навчального процесу. Простежується тенденція використання, поряд з традиційними, принципово нових засобів навчання, можливості яких відкриваються завдяки науково-технічному прогресу і, перш за все, інформаційно-комунікаційним технологіям. Безумовно, здатність сприймати і генерувати інновації в освітньому процесі передбачає наявність прогресивного типу мислення та активної творчої позиції в першу чергу у педагогів.

Протягом останніх двох років виробнича практика студентів V курсу в ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» проходить в ЦПМСД, де переважно працюють сімейні лікарі. Згідно з новим навчальним планом виробнича лікарська практика з внутрішньої медицини проводиться упродовж навчального року. Викладач кафедри здійснює загальне керівництво практикою, відповідає за взаємодію з органами практичної охорони здоров'я, проводить консультативно-пояснювальну роботу серед лікарів-кураторів і студентів, здійснює контроль та підбиття підсумків.

Нами визначено три основні напрямки навчання щодо методологічного обґрунтування виробничої практики зі спеціальності «Терапія», а саме: формування клінічного мислення, відпрацювання практичних навичок і засвоєння культури спілкування з хворим. Разом із лікарем-куратором студент проводить первинне обстеження хворих, визначає попередній діагноз, розглядає можливі варіанти лікування.

Наступним рівнем оволодіння спеціальністю є відпрацювання практичних навичок, а саме клінічних маніпуляцій, відповідно до запропонованого переліку, який висвітлений у програмі виробничої лікарської практики.

Не менш важливою складовою професійного навчання, якій необхідно приділяти увагу під час проходження практики, є формування людських якостей відповідно до фаху лікаря, а саме здатності контролювати себе, володіти власними емоціями, адекватно поводити себе в ситуаціях стресу. Досвід свідчить про те, що найбільш успішною формою виховної роботи зі студентами є співбесіди з питань лікарської етики та деонтології, ілюстровані конкретними клінічними прикладами [1, 2].

Студенти V'того курсу медичного факультету проходять виробничу лікарську практику з внутрішньої медицини на базі поліклінік міста. Поточний контроль студентів у відділеннях поліклінік здійснюється керівниками – викладачами практики від кафедр навчального закладу та керівниками виробничої практики від медичного закладу. Заохочується активізація студентами «старого багажу» (знань, набутих на попередніх курсах). Значна увага надається міжпредметній інтеграції. Таким чином студенти проходять шлях від знайомої інформації до незнайомої, від простішого матеріалу до складнішого. Дана методика стимулює мис-

лення, творчі здібності, має «енергетичний вплив» для кожного студента, що дозволяє виділити найбільш цінні ідеї нової інформації [5]. При цьому увага студентів акцентується на практичній частині матеріалу, зокрема, пропонується самостійно розробити програму обстеження та лікування пацієнта з тією чи іншою патологією, в тому числі при невідкладних станах. Крім того, протягом заняття заохочується обговорення та обміну досвідом між одногрупниками (особливо, якщо вони з різних країн). Використання такого прийому належить до «методики групової дискусії» [4] і сприяє ефективнішій роботі кожного студента на занятті. Викладач в такому випадку бере участь в діалозі зі студентами, тоді як методика «фронтального опитування» використовується дещо рідше. Це дозволяє створити більш комфортні умови для студентів, що сприяє кращому засвоєнню ними матеріалу.

Робота студентів планується не тільки на терапевтичних ділянках, але з відвідуванням кабінетів вузьких спеціалістів, робота в діагностичних кабінетах, знайомство з роботою ЛКК і МСЕК. Студенти активно беруть участь у клініко-анатомічних, науково-практичних та реферативних конференціях, де виступають з доповідями, проводять санітарно-просвітницьку роботу серед хворих.

Одним із видів діяльності студента та його контролю з боку керівника практики є ведення щоденника виробничої практики. Оцінювання попереднього дня практики здійснюється на наступний день за результатами практичної діяльності студента та за якістю заповнення щоденника практики, згідно з критеріями, розробленими на відповідній практичній кафедрі.

Логічним завершенням проходження студентами виробничої практики з внутрішньої медицини є складання ними підсумкового модульного контролю. Проходження практики впродовж року надає можливість викладачам кафедри оперативно допомагати студентам під час виникнення поточних проблем, а також здійснювати більш ефективний контроль за дисципліною, яка викладається, а також відвідуванням впродовж модуля. Це вказує на гармонійну і завершену співпрацю між викладачами та студентами. Є однією з умов успішного впровадження Болонського процесу у виробничу лікарську практику. Також особливий позитивний вплив на засвоєння переліку необхідних практичних навиків має постійна самостійна та під контролем викладачів робота у навчально-практичному центрі «Медицина». Під час проведення модульного контролю студенти демонструють набуті вміння та знання шляхом вирішення двох ситуаційних задач і застосування практичних навиків. У ході вирішення ситуаційних задач студенти обґрунтовують та формують клінічний діагноз, трактують принципи лікування, профілактики та невідкладної допомоги.

Проходження виробничої практики студентами впродовж навчального року має свої переваги та недоліки. До беззаперечних переваг належать: чітка організованість і контрольованість практичної роботи студентів викладачем групи; вищі вимоги до засвоєння теоретичного матеріалу та методики виконання маніпуляцій, заповнення звітної документації; об'єктивніша оцінка знань і вмінь. У той же час, негативними є відносно коротка тривалість заняття (3 чи 3,5 год. у порівнянні з шестигодинним робочим днем під час літньої виробничої практики), розбіжність у часі практичних занять з графіком виконання лікувально-діагностичних процедур у клініці, велика кількість студентів (8-11 студентів) у клінічній групі.

Формування клінічного мислення студентів та засвоєння ними навичок курації терапевтичних хворих є складним і тривалим процесом, що вимагає поетапного методичного підходу. Необхідною умовою для успішного засвоєння студентами методів обстеження хворих терапевтичного профілю є високий рівень теоретичної підготовки. Розроблені відповідно до сучасних вимог державні стандарти вищої медичної освіти рівня «спеціаліст» зорієнтовані не на зміс-

товні, тимчасові і організаційні параметри навчального процесу, а, насамперед, на компетенцію, тобто готовність і здатність випускників вищих медичних навчальних закладів країни виконувати професійну діяльність після одержання диплому. Саме на таких методологічних принципах і професійно-педагогічному підході до цільової спрямованості навчального процесу зорієнтована лікарська виробнича практика для студентів-медиків. Адаптація теперішньої системи організації виробничої практики в контексті кредитно-модульної системи потребує поєднання самостійної теоретичної підготовки з відпрацюванням практичних навичок під контролем викладача та лікаря-куратора.

Висновки

1. Організація навчального процесу амбулаторно-поліклінічної виробничої практики у студентів V курсу за кредитно-модульною системою згідно з сучасними вимогами європейської освіти створює сприятливі умови для закріплення практичних навичок у реальних професійних умовах.

2. Представлені особливості якісної організації виробничої практики, яка успішно впроваджена на V курсі медичного факультету на кафедрі внутрішньої медицини №2 та медсестринства ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», з урахуванням усіх без винятку її характеристик є важливим фактором підвищення якості медичної освіти студентів і досягнення мети навчання.

3. Створення університетських клінік на базах клінічних лікарень дозволить поліпшити якість проходження виробничої практики студентами відповідно до європейських стандартів.

Література

1. Білецький С.В. Викладання дисципліни «Загальна практика (сімейна медицина)» на додипломному етапі навчання / С.В. Білецький, Т.В. Казанцева, О.А. Петринич // Матеріали Всеукраїнської наукової навчально-методичної конференції «Нові напрями впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичному навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації». Тернопіль. – 2011. – С.180.
2. Коваленко В.О. Комплексний підхід до організації позааудиторної діяльності / В.О. Коваленко // Вісник Житомирського державного університету. – 2012. – Вип. 66. – Педагогічні науки. – С. 169–171.
3. Місце та роль самостійної роботи студента в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадського суспільства та основа інноваційного розвитку / В. М. Ждан, О.В. Бобирьов, С.М. Ніколаєнко [та ін.] // Освіта України. – 2005. - №24. – С.4-8.
4. Парахонський А.П. Розвиток продуктивного мислення студентів за допомогою стимулювання самостійної роботи / А.П. Парахонський, Е.А. Венгліньська // Сучасні наукомісткі технології, 2009. – № 9. – С. 129 – 130.
5. Педанов Ю.Ф. Проблеми формування світогляду майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах I – II рівнів акредитації як підготовка до впровадження кредитно-модульної системи освіти на відповідних кафедрах вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації / Ю.Ф. Педанов, О.П. Славуа, А.І. Гоженко // Медична освіта. – №3. – 2013.

Мергель Т.В.

Особенности формирования клинического мышления и приобретения навыков курации терапевтических больных во время проведения практических занятий по амбулаторно-поликлинической производственной практике студентов V курса в условиях кредитно-модульной системы обучения

Кафедра внутренней медицины №2 и медсестринства (зав.каф.- проф.И.П. Вакалюк), ГБУЗ «Ивано-Франковский национальный медицинский университет»

Резюме. В работе показан опыт качественной организации и проведения лекарственной производственной практики студентам V курса медицинского факультета в соответствии с требованиями Болонской декларации на кафедре внутренней медицины №2 и медсестринства ГБУЗ «Ивано-Франковский национальный медицинский университет». Подчеркивается важность постоянного сотрудничества руководителей практики и студентов, при организации которой оценивается начальный уровень умений и навыков, ставится задача их

закреплення и развития, а в конце итоговый контроль степени овладения, который играет решающую роль для следующего этапа - интеграции знаний, умений и навыков, самостоятельно углубленного обследования и лечения больных, и непосредственной подготовки к государственной аттестации. Важно то, что студенты проходят производственную практику в течение учебного семестра, поскольку это создает условия когда практиканты теснее сотрудничают с преподавателями кафедр.

T.V. Merhel

Features of Clinical Reasoning and Skills Formation in Curriculum of Medical Patients during Practical Classes in Outpatient Practical Training of the Fifth Year Students in Terms of Credite-Modular System of Education

The Department of Internal Medicine №2 and Nursing (the Head of the department - Professor I.P. Vakaliuk), Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Abstract. The article presents the experience of qualitative

organization and realization of medical practice for the fifth-year students of medical department according to the recommendations of the Bologna Declaration at the Department of Internal Medicine №2 and Nursing of Ivano-Frankivsk National Medical University. Importance of constant cooperation between practical training supervisors and students is showed. During their cooperation primary skills level is evaluated, task for their consolidation and development is put. In the end there is final control of performance level having a significant role for next stage, namely the integration of knowledge and skills, individual profound patients' examination and treatment, and direct preparation for State Final Certification. Students have practical training during the semester, which is significant as they work with the department staff more closely in such case.

Keywords: *medical practical training, skills, clinical thinking.*

Надійшла 12.10.2015 року.

УДК: 378.147+371.315+617

Новицький О.В.

Використання медичного навчального тренажеру в засвоєнні практичних навичок з дисципліни «Хірургія»

Кафедра хірургії № 2 та кардіохірургії

Івано-Франківський національний медичний університет, Україна

E-mail: onow@ukr.net

Резюме. Методики засвоєння практичних навичок на сьогодні є достатньо розробленими, однак вони потребують постійного покращення технічного забезпечення навчального процесу. В статті обґрунтовано доцільність, наведений алгоритм та описано порядок роботи з «Медичним навчальним тренажером пальпації пухлин прямої кишки», який використовується для засвоєння студентами практичних навичок з проктології у навчально-тренувальному центрі з «Хірургії» на кафедрі хірургії № 2 та кардіохірургії державного вищого навчального закладу «Івано-Франківський національний медичний університет». Представлений перелік імітаційних вставок з варіантами патологічних процесів у дистальному відділі прямої кишки та нормальної слизової оболонки у чоловіків та жінок для роботи на тренажері. Відзначено переваги використання навчального тренажеру у якісному засвоєнні студентами пальцевого обстеження прямої кишки.

Ключові слова: *практична навичка, медичний навчальний тренажер пальпації пухлин прямої кишки, пальцеве дослідження прямої кишки.*

Одним із ключових аспектів у викладанні клінічних дисциплін студентам вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації є оволодіння практичними навичками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина». Виходячи з реальних вимог майбутньої професійної діяльності, можна визначити найбільш вагомі групи професійних медичних навичок: рухові, мануальні, сенсомоторні; перцептивні; інструментально-розрахункові. Основними етапами формування професійних навичок є усвідомлення та запам'ятовування професійного алгоритму навички; практичний тренінг; досягнення стадії автоматичного виконання; забезпечення зберігання навички в дійовому стані шляхом постійного повторення сформованої навички. Поєднання теоретичних знань та практичних навичок дає професійні вміння, які розуміються як здатність фахівця вирішувати ускладнені професійні завдання [1].

Методики засвоєння практичних навичок на сьогодні є достатньо розробленими, однак вони потребують постійного покращення технічного забезпечення навчального процесу. Навчальні фільми, лекції, інтернет-ресурс допомагають у

набутті практичних навичок та вмінь студентами. Достатня точність виконання можлива лише при неодноразовій демонстрації навичок викладачем з подальшим їх відпрацюванням студентами під час самостійної підготовки. Така демонстрація потребує спеціального матеріально-технічного забезпечення, виділення часу в межах практичного заняття або додаткового позанавчального часу [2].

Формування мотивації до самостійного опанування практичних навичок та професійних вмінь у студентів досягається шляхом засвоєння необхідного теоретичного матеріалу, формування клінічного мислення, аналізу засвоєного теоретичного матеріалу та його застосування для вирішення конкретного завдання, визначення та планування послідовності дій виконання практичного завдання, самостійного контролю та особистої оцінки результатів своєї практичної роботи [3].

Засвоєння практичних навичок з хірургії, лікарських маніпуляцій, частина з яких може супроводжуватись ризиком ускладнень для пацієнта, на сьогоднішній день, можливі здебільшого в теоретичному ракурсі. В той же час від кожного випускника медичного вищого навчального закладу вимагається впевнене володіння широким переліком практичних навичок, необхідних для надання першої медичної допомоги і при виконанні спеціалізованих хірургічних маніпуляцій. Саме тому на початковому етапі оволодіння практичними навичками з хірургії, у всьому світі на сьогоднішній день широко впроваджуються в клінічну практику навчальні віртуальні симулятори, манекени, фантоми. Останні дають змогу навчати майбутнього спеціаліста необхідним практичним навичкам і можуть бути використані на післядипломному етапі підготовки [4].

Згідно з «Наскрізною робочою програмою для підготовки студентів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» (Київ, 2011), в переліку практичних навичок та методик, якими повинні оволодіти студенти IV-VI